



## GUSTAV KLIMT VE EGON SCHIELE'NİN ESERLERİNİN ÖZNE-NESNE İLİŞKİSİ BAĞLAMINDA İNCELENMESİ

Examination Of Gustav Klimt And Egon Schiele's Work In Context Of Object-Subject Relationship

Doç. Dr. Nazan DÜZ

Uşak Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Resim Bölümü, Uşak/Türkiye

ORCID ID: 0000-0003-2799-8328

Kardelen ÖZDEMİR

Uşak Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Sanat ve Tasarım Anabilim Dalı, Tasarım Çalışmaları Programı, Uşak/Türkiye

ORCID ID: 0000-0001-6228-7308



### ÖZET

İnsanlık tarihi ile birlikte ortaya çıkmış olan sanat, tarihsel süreç içerisinde gelişmiş ve insana özgü olan yeti ile evrilmiştir. Sanat, güzelliğe yani estetik bilimine önem vermiştir. Özne olan sanatçıyı, estetik nesne olan sanat eserini ve alımlayıcı özneyi inceleyen estetik bilimi kavramlar doğrultusunda kendini yenilemiştir. Bu yenilemenin sebebi güzellik kavramının zaman içerisinde değişime uğramasıdır. Çirkinlik içerisinde güzel olanı görme düşüncesinin peşine düşmek estetik bilimine yeni arayışları getirmiş, estetik değerlerin yeniden biçimlenmesini sağlamıştır. Düşüncenin ve duygunun temel alındığı sanatta, sanatçının yani öznenin yaratıcılığı yaşamı ile bütünlük içerisinde olmuştur. Nesnenin değerleri öznenin nesneye karşı olan tavrını, yaşama ait izlerin özne tarafından yeniden ele alınması ve nesnenin biçimlenmesi öznenin yaratıcılık seviyesini ortaya koymuştur. Birer özne olarak Gustav Klimt ve Egon Schiele yaşama dair birçok şeyi farklı biçim dilleri ile ifade etmiş iki sanatçıdır. Sembolist ressam Gustav Klimt, eserlerinde süslemeyi ön planda tutmuştur. Kadın imgesini güzellik sembolü olarak görmüş ve eserlerinde kadın imgesini kullanarak doğum, ölüm gibi temalara değinmiştir. Gustav Klimt'i ustası olarak görmüş olan ekspresyonist ressam Egon Schiele ise yaşamın olumsuz yanlarını temel almış ve düşüncesini yaşamış olduğu olaylar ile harmanlayıp mutsuz, umutsuz, depresif, hastalıklı figürler ortaya koymuştur. Erotik resimleri ile ahenk yakalamış güzelliği çirkin olanda keşfetmiştir. Gustav Klimt ve Egon Schiele kendi tarzlarında oldukça önemli eserler üretmişlerdir. Üretmiş oldukları yapıtlar izleyiciye kendileri, kendilerinin yaşamı, düşünceleri ve duyguları hakkında bilgiler verirken aynı zamanda güzellik kavramını yeniden sorgulamıştır. Bu çalışmanın amacı Gustav Klimt ve Egon Schiele'nin eserlerini incelemek, öznenin nesneye nesnenin özneye karşı olan tavrı arasındaki ilişkiyi irdelemektir.

**Anahtar Kelimeler:** Gustav Klimt, Egon Schiele, sanat, estetik, özne, nesne

### ABSTRACT

Art, which has emerged with the history of humanity, has developed in the historical process and has evolved with a human-specific ability. Art gave importance to beauty, that is, to the science of aesthetics. The science of aesthetics, which examines the artist as the subject, the work of art as the aesthetic object, and the receptive subject, has renewed itself in line with the concepts. The reason for this renewal is that the concept of beauty has changed over time. Pursuing the idea of seeing the beautiful in ugliness has brought new quests to the science of aesthetics and reshaped the aesthetic value. In art, which is based on thought and emotion, the creativity of the artist, that is, the subject, has been in harmony with his life. The values of the object, the attitude of the subject towards the object, the reconsideration of the traces of life by the subject and the shaping of the object revealed the creativity level of the subject. As subjects, Gustav Klimt and Egon Schiele are two artists who have expressed many things about life in different formal languages. Symbolist painter Gustav Klimt prioritized ornamentation in his works. He saw the image of woman as a symbol of beauty and touched on themes such as birth and death by using the image of woman in his works. Expressionist painter Egon Schiele, who saw Gustav Klimt as his master, took the negative aspects of life as a basis and blended his thoughts with the events he had lived to create unhappy, hopeless, depressed and sickly figures. He discovered beauty in the ugly, harmonizing with his erotic paintings. Gustav Klimt and Egon Schiele produced very important works in their own style. The works they have produced have given the audience information about themselves, their own life, thoughts and feelings, while at the same time making them question the concept of beauty again. The aim of this study is to examine the works of Gustav Klimt and Egon Schiele, to examine the relationship between the subject's attitude to the object and the object to the subject.

**Keywords:** Gustav Klimt, Egon Schiele, art, aesthetics, subject, object

## 1. GİRİŞ

Sanat insanlık ile birlikte ortaya çıkmıştır. Toplumun bir parçası olmuş olan sanat, temel olarak özne, nesne ve alımlayıcı öznenin oluşmaktadır. Özne; sanatçıyı, nesne; sanat eserini, alımlayıcı özne ise izleyici tanımlamaktadır. Sanat bu üçgen kavramlar doğrultusunda ilerleyerek estetik anlayışını yani güzelliği sorgulamaktadır. Sanat ilk zamanlarda insanlığı tanımlarken ve bir sonraki nesle bunu aktarırken estetik kaygıdan çok bilgi vermeyi ön planda tutmuştur. İnsan, yaşam koşulları doğrultusunda hayatını sürdürürken değişen dönemin şartlarına da ayak uydurmak zorunda kalmıştır. Değişmiş olan dönem şartları ve bu duruma uyan insanlık ile birlikte sanatta değişmiş ve evrilmiştir. Sanat artık bilgi vermek yerine düşüncede güzel olanı yaratma ve bulma arayışına girmiştir. Sanatın temellerinden biri olan özne (sanatçı), önceleri güzel olanı bulmak için doğayı referans almış doğayı taklit ederek güzeli görüp onu yeniden yaratma işine koyulmuştur. Zaman ilerledikçe doğayı taklit etmek yerine bulunduğu dönemin yaşam biçiminden etkilenerek güzeli, çirkinin içinde aramaya başlamıştır. Sanatçı toplumun temsilcisi ve aynası olarak toplumun yani insanlığın yaşamış olduğu olaylara ve kendi yaşadığı travmalara karşı estetik bir tavır geliştirmiştir. Bir ayna olarak özne yani sanatçı, yaşanan olayları ve insanlığın bu olaylar doğrultusunda yaşadığı duyguları, hisleri ve düşünceleri aktarmaya başlamıştır. Bağımsız olan sanatçı, süreç içerisinde kendi düşüncelerini, hislerini ve duygularını yapıtlarına yansıtmış böylece öznenin, olaylar karşısındaki duygu ve düşüncesi estetik nesneyi yeniden biçimlendirmiştir.

Estetik nesne, sanatçı tarafından yaratılan güzelin bulunmuş ve yaratılmış hali olarak izleyici karşısına çıkmaktadır. Güzeli anlayışı zaman içerisinde özne açısından değişime uğradığı için ortaya çıkan estetik nesnenin biçim dilinde farklılıklar görülmüştür. Özneye göre güzelliğin temsili olan kusursuzluk, figürlerdeki oran-orantı, pürüzsüzlük, sağlıklı görünüm gibi detaylarda var olurken yaşamın getirdiği savaş, yoksulluk, iç savaş, hastalık ve bunların doğrultusunda yaşanan hüznün, mutsuzluk, umutsuzluk ile birlikte güzellik artık çirkinlik olmuştur. Çirkinlik tuvale yansıtılırken güzellik çirkinliğin içinde aranmaya başlanmıştır.

Özne tarafından ortaya konulan estetik nesne, öznenin bir dış vurumu olarak alımlayıcı öznenin karşısına çıkmaktadır. Sanatın temelini oluşturan özne, nesne ve alımlayıcı özne artık birleşmiştir. Alımlayıcı özne, estetik nesneyi görüp, başta öznenin bir yansıması ile karşılaşırken güzellik ve çirkinlik kavramlarını sorgulamaya başlamaktadır. Kavramların sorgulanması, estetik nesnede dış vurulan imge ile birlikte bir bütünü oluştururken alımlayıcı özne, estetik nesnedeki duyguyu yakalamak istemektedir. Öznenin bir yansıması olan estetik nesne alımlayıcı özne ile buluştuktan sonra güzellik ve çirkinlik kavramlarının sorgulanması başlamaktadır. Göze neyin güzel, neyin çirkin geldiğinin tartışılmasının sonucunda alımlayıcı öznenin estetik nesne ile karşı karşıya gelerek bir düşünce alışverişi oluşturması ile birlikte özne ile alımlayıcı özne arasında nesne aracılığı ile bir iletişim gerçekleşmektedir.

## 2. ÖZNE OLARAK SANATÇI

### 2.1 Gustav Klimt

Art Nouveau (yeni sanat) kurucularından olan simbolist ressam 1862 yılında doğmuştur. Ailesi sanatçıyı 1868'de yerel bir okula kayıt ettirmiştir. Sanat üzerine belirgin bir yeteneğe sahip olan Klimt, gravür ustası olan babası tarafından Tatbiki Sanatlar Okulu'na gönderilmiştir. 1876 yılında Uygulamalı Sanatlar Okulu'nun sınavına girmiş ve kazanmıştır. Kardeşi Ernst Klimt de Tatbiki Sanatlar Okulu'nu kazanmıştır. Klimt, Franz Matsch ile okulda tanışmış ve uzun seneler boyunca arkadaş ve meslektaş olarak birbirlerine destek olmuşlardır (Natter, 2012: 17).

1879 yılında Franz Matsch, Ernst Klimt ve Gustav Klimt Künstler-Compagnie'de kanvas çalışmalarında yer almışlardır. 1880-81 yıllarında Ferdinand Laufberger ve Julius Victor Berger tarafından projelere yardım etmek üzere görevlendirilmişlerdir. 1883 yılında Tatbiki Sanatlar Yüksek Okulu'ndaki eğitimini tamamlayan sanatçı, 1885 yılına kadar Romanya'nın Sinaia kentinde Peleş Kalesi'nin iç dekorasyonuna başlamıştır. 1885'den sonra Klimt, kardeşi Ernst ve Franz Matsch bir stüdyo açmışlardır. Sanatçılar 1885-1888 yılları arasında Franz Joseph I tarafından Altın Liyakat Nişanı ile ödüllendirilen Viyana'nın yepyeni Burgtheater'indeki iki merdivenin resimlerini yapmakla görevlendirilmişlerdir. Aynı zamanda Serena Lederer ile olan dostluğu sanatçıya güzel imkanlar sağlamıştır. Serena Lederer, eşi Jenny Steiner ve Aranka Munk, sanatçıyı aile üyelerinin resimlerini yapmakla görevlendirmiştir. Bu sayede sanatçının yaklaşık yirmi tane yağlı boya tablosu ve sayısız çizimi olmuştur. Sanatçının tabloları ve çizimleri Serena Lederer'in koleksiyonunu oluşturmuştur. 1889'da Gustav ve Ernst Klimt, Flöge ailesi tanışmış ve bu tanışma sayesinde Viyana burjuva sınıfına dahil olmuşlardır. Flöge ailesinin kızları Helene ve Emilie, Klimt kardeşlerin hayatlarında önemli bir role sahip olmuşlardır. "Gustav Klimt, 1890 yılında İmparator tarafından Altın Haç Ödülü'ne layık görülmüştür (Yüzgüller, 2019: 7)."

“26 Nisan'da Gustav Klimt, Eski Burgtheater'ın İç Görünümü guasıyla bu yıl ilk kez verilen İmparator Ödülü'nü kazandı. Künstler-Compagnie, sanatçıların Nisan 1891'de tamamladığı Viyana'daki yeni Sanat Tarihi Müzesi'ndeki merdiven dekorasyonunun son siparişini kabul etti (Natter, 2012: 631).”

Gustav Klimt, Ernst Klimt ve Frnaz Mastch Viyana Sanatçılar Derneği'ne üye olarak seçildikten sonra Ernst Klimt, Helene Flöge ile evlenmiştir. 1892 yılının temmuz ayında Klimt'in babası, ardından aynı yılın aralık ayında Ernst Klimt beklenmedik şekilde ölmüştür. Kardeşinin ölümü Gustav Klimt'i derinden etkilemiştir. Ernst Klimt'in ölümünden sonra Franz Mastch stüdyodan ayrılmıştır. Gustav Klimt, yeğeni olan Helene Luise'nin koruyucusu olmuştur. Klimt 1911 yılına kadar çalışmalarını sürdüreceği stüdyosundan ayrılarak 1892-93 yılını Esterhazy Sarayı'ndaki Tiyatro Oditoryumu resmini yapmak için Totis'de geçirmiştir.

1893'de her sene Viyana'da Künstlerhaus'da düzenlenen sergide ilk kez yer almıştır. Sonraki sene arkadaşı Mastch ile Viyana Üniversitesi Büyük Salon'u için tasarlanan fakülte resimlerini üstlenmiştir.

1897 yılında Klimt, Avusturya Görsel Sanatçılar Derneği'ni bir başka deyişle Secession'u kurmuştur. Secession; sanat ve zanaat ayrımını ortadan kaldırmayı hedeflemiştir. Sık sık kullanılan terim stilkunst (sanat tarzı), hayatın tamamen estetik yenilenmesine ve canlanmasına karşılık gelir (Karaahmetoğlu, 2014: 19). İlk başkanlığını yaptığı Secession, Gustav Klimt, öncülüğünde “(...) Josef Hofmann (1870-1956), Josef Maria Olbrich (1867-1908), Koloman Moser (1868-1918), Carl Moll (1861-1945) daha modern ve deneysel yaklaşıma önem vererek Künstlerhaus'un (Sanatçılar Odası) sanatına yakın olan davranışı reddetmişlerdir (Karaahmetoğlu, 2014: 18).” Secession Journal Ver Sacrum dergisi ile Art Nouveau yani yeni sanat anlayışını Viyana'da yaymaya çalışmıştır. Natter'e göre; “Secession Journal Ver Sacrum, sonraki dönem boyunca yaptığı çalışmaları düzenli olarak rapor ediyor. Ayrılıkçıya ve dolayısıyla Klimt'e destek, basında Berta Zuckerandl, Hevesi ve Hermann Bahr gibi sanat eleştirmenleri tarafından dile getiriliyor (2012: 633).” 1898- Secession, ilk sergisini Viyana'daki Imperial and Royal Garden Society'nin tesislerinde düzenlemiş ve Klimt, Londra merkezli Uluslararası Münih Secession Ressamlar, Heykeller ve Gravürcüler Derneği'ne üye olmuştur. Sergilerden kazanmış olduğu para ile kendi binasını inşa ettirmiş ve zaman içerisinde akademik resim üslubundan uzaklaşmıştır (Yüzgüller, 2019: 7). Akademik üsluptan uzaklaşmış olan sanatçı, sembolizmin ve dekoratif detayların hakim olduğu kendine has tekniğini 1902 yılında Secession Sergi Sarayı duvarına yaptığı Beethoven Frizi'nde göstermiştir. Ayrıca Ravenna Gezisine çıktığında görmüş olduğu Bizans mozaiklerinden etkilenmiş, yapıtlarında mozaikleri kendi üslubuna göre dekoratif öge olarak kullanmıştır. 1905-1910 yılları arasında Brüksel'de Stoclet ailesi için Stoclet Frizini yapmıştır.

1907 yılı Klimt'in altın çağı olarak ifade bulmuştur. “Klimt'in 'Altın Dönemi' Adele Bloch-Bauer I' in Portresi ile doruğa ulaşır. Yaz aylarında Klimt, Egon Schiele ile tanışır (Natter, 2012: 636).” Sanatçının altın döneminde sevgilisi olan Consuela Huber'den üç çocuğu olmuştur. İlk çocukları 1912 yılında, ikinci çocukları 1914'de ve üçüncü çocukları ise 1915'te dünyaya gelmiştir. Ayrıca 1915'te Klimt'in annesi ölmüştür. 1918'de Gustav Klimt felç geçirerek 6 Şubat'ta hayatını kaybetmiştir.

## 2.2 Egon Schiele

Sanatçı, 12 Haziran 1890 tarihinde Avusturya'da doğmuştur. Babası demiryolu görevlisi olan Schiele, küçük yaşlardan itibaren resme olan ilgisini ve yeteneğini göstermiştir. Resim sanatına olan ilgisi sanatçının babasının çizime olan yatkınlığından kaynaklanmıştır. 1906'da Viyana Güzel Sanatlar Akademisi'ni kazanmış ve geleneksel sanat eğitimini burada almıştır. Bireysel yaratıcılığın kısıtlanmış olduğu akademik sistem sanatçının okulu bırakmasına neden olmuştur (Moma, 1997: 8).

Sanatçının çocukluk döneminden başlayan ve genç yetişkin dönemini kapsayan karamsarlık, Schiele'nin yaşamış olduğu hayatın bir dışı vurumu olmuştur. Babasının Frengi hastalığına yakalınması ve bunun bir sonucu olarak annesinin çocuklarını düşürmesi sanatçının mutsuz, depresif ve karamsar olmasına neden olmuştur. Küçük yaşlardan itibaren ölümle yüzleşmiş ve ölüm onun yapıtlarında bir tema haline gelmiştir. 1905 senesinde babasının vefatı sanatçıyı olumsuz etkilemiş ve yıkıma uğratmıştır. Babasının vefatından sonra Schiele'nin vaftiz babası Leopold Czihaczek, sanatçıya ve ailesine destek olmuştur. Ayrıca Schiele'yi akademik açıdan sanata teşvik etmiş bir isim olmuştur. Bu teşvik ile sanatçı, Viyana'ya gitmiş ve akademi sınavlarına girmiştir (Yüzgüller, 2019: 7).

Güzel Sanatlar Akademisi'ne kabul edilen sanatçı, ailesi ile birlikte Viyana'ya yerleşmiştir. Viyana'da eğitime başlayan sanatçı biçimsel açıdan ayrılıkçı bir üslup izlemiştir. Klimt'in sanatına ilgi duymuş ve Klimt'in tarzını özümsemeye başlamıştır. “1908 öncesi dönemin başlarındaki çalışmaları arasında, çoğu zaman kurşun kalem ve/veya karakalem ilaveleri ile karton üzerine guaj boya ile yapılmış birçok aile ferdi portreleri, otoportreler, manzaralar ve bazı yağlıboya eserler bulunmaktadır (Moma, 1997: 9). Sanatçının, Klimt'e göstermiş olduğu çalışmaları takdir ile sonuçlanmıştır. Bu takdir Schiele'yi akademideki hocalarına yönelik karşı çıkma

eylemine desteklemiş ve akademiden ayrılmasını sağlamıştır. Uzun dönem Klimt'i ustası olarak görmüş ve Klimt'in tarzında ilerlemiştir. Schiele'nin çalışmalarında Klimt'in etkileri fazlasıyla gözlemlenmiştir (Bozdemir, 2019: 36).

Geleneksel üslubu sevmeyen Schiele, zamanla kendi tarzını oluşturmuştur. Schiele babasının ölümünden etkilenmiş, bu durum genç sanatçının cinsel gelişimi üzerinde olumsuz bir etki bırakmıştır. "Cinsiyet ve ölüm, suçluluğun eşlik ettiği cinsellik ve modellerinin veya kendisinin tasvirlerine yönelik röntgenci bir tutum, Schiele'nin erotik kavramının ve onun kişisel Dışavurumculuk deyiminin oluşumunda sıklıkla önemli faktörler olarak gösterildi (Moma, 1997: 10)."

Schiele, 1909'da Yeni Sanat Grubu'nu (Neukunstgruppe) kurmuş ve aynı yılın içerisinde Yeni Sanat Grubu ilk sergisini izleyici önüne çıkarmıştır. Aynı yıl içerisinde ikinci sergi açılmış ve bu sergide Vincent van Gogh, Eduard Munch ve Ferdinand Hodler'in yapıtları Schiele'nin yapıtları ile birlikte sergilenmiştir. 1909 yılı Schiele'nin Klimt'in etkisinde kalarak yapıt ürettiği son sene olmuştur. Sanatçının tarzı değişmeye başlamıştır. Sanatının erken dönem stili belirgin özellikler göstermiştir. Bu özelliklerin başında figürlerin çarpıcı renk eşleşmeleri ile birlikte abartılı renk kullanımı doğrultusunda resmedilmesi olmuştur.

"Temel ifade araçları artık figürlerin genellikle eksik veya kütük benzeri ekstremiteleri olan tavırları ve duruşları haline geldi. Genel olarak jestler abartılı ve neredeyse teatral ya da sıklıkla spazmodikti. Vücudun konturu belirgin bir şekilde çizilmişti ve organik bütünlüğü, eksantrik renk kontrastları kullanılarak etkili bir şekilde yok edildi (Moma, 1997: 12)."

1911'de sanatçı Gustav Klimt'in de modelliğini yapmış olan Wally ile tanışmıştır. Wally ile tanışması ve sonrasında modeli olarak bir araya gelmeleri sonucu sanatçı erotizm temalı eserler üretmeye başlamıştır. Wally toplum baskısı altında kalmış Viyana'ya yakın bir köyde yaşamaya başlamıştır. Schiele, köy halkı tarafından çocuklara zorla modellik yaptırıyor iddiası ile gözaltına alınmış ve sanatçının yapıtları polis tarafından yok edilmiştir.

1911 yılında Schiele'nin çalışmalarında suluboya baskın olmuştur. Suluboya ile birlikte paletinde daha fazla renk çeşitlilik göstermiştir. Sanatçının kompozisyonları uyum açısından bir bütünlük oluştururken insan vücudunun çalışıldığı yapıtlarında ince kontrastlar kullanılmaya başlanmıştır.

1913 ve 1914 yıllarında çalışmaların konuları değişmemiştir. Değişen, çizginin kalitesi olmuştur. Çizgilerde sert, bükülmelerin olduğu köşeli etkiler görülmüştür. Ayrıca 1914 yılında Wally'den ayrılmıştır. Bu ayrılığın sebebi Schiele'nin Harms ailesinin kızları Edith ve Adele Harms ile tanışması olmuştur. Edith ve Adele Harms ile yakından ilgilenen sanatçı zaman içerisinde Edith Harms ile yakınlaşmış 1915 yılında evlenmiştir (Bozdemir, 2019: 38). Evliliğinden kısa bir süre sonra askere gitmiş ve askerliğini nöbetçi asker olarak yapmıştır. Askerlik süresince askerleri, önemli kişileri ve esirleri resmetmiştir.

1915 yılından itibaren de "Schiele ayrıca çoğu erotik olan başka figürlü çalışmalar da yaptı ve çift portre ve manzara tasvirlerine devam etti (Moma, 1997: 24)." Evliliğin ardından eşi Edith ve Edith'in kız kardeşi Adele sanatçının modeli olmuştur. Zaman içerisinde Schiele'nin tarzı değişmiştir. Natüralist bir yaklaşım sergilemiştir.

1916 yılında sanatçı yağlıboya figürler, manzaralar yapmıştır. 1917 yılında ise suluboya tekniğinde portreleri ve figür çalışmaları, kadın ve çocuklu kadın tasvirleri, erkek portreleri, otoportreler, çiftler, manzara ve natüremortlar yapmıştır.

1918'de Birinci Dünya Savaşı sırasında Schiele'nin eşi Edith grip salgını nedeni ile ölmüştür. Aynı yıl içerisinde Schiele İspanyol Gribi'ne yakalanmış ve eşi Edith'ten üç gün sonra 31 Ekim'de ölmüştür.

### 3. ESTETİK NESNE OLARAK YAPITLAR

#### 3.1 Gustav Klimt'in Yapıtları

Klimt, Secession'u kurduktan sonra iki sergi açmıştır. Bu sergiler Klimt'in sanatının gelişmesini sağlamış ve bu dönemde tarzı belirgin bir hale gelmiştir. İlk iki Secession sergisi, buna ek olarak, Klimt'in sanatının en son gelişimini değerlendirme fırsatı vermiştir. Secession sergisinin ikincisinde yer alan Pallas Athene, Secession'un ablemi olmuştur. Secession Grubu'nun Athena figürünü seçmiş olmalarının nedeni başta sanat olmak üzere savaş ve bilgelik tanrıçası olmasıdır (Yüzgüller, 2019: 31).





Görsel 1. Gustav Klimt, “Pallas Athene” 1898, resim boyutu 75×75 cm, çerçeve boyutları 85,3×84,7×5 cm, Tuval üzerine yağlıboya (<https://sammlung.wienmuseum.at/en/object/102991-pallas-athene/> Erişim tarihi: 27.09.2021)

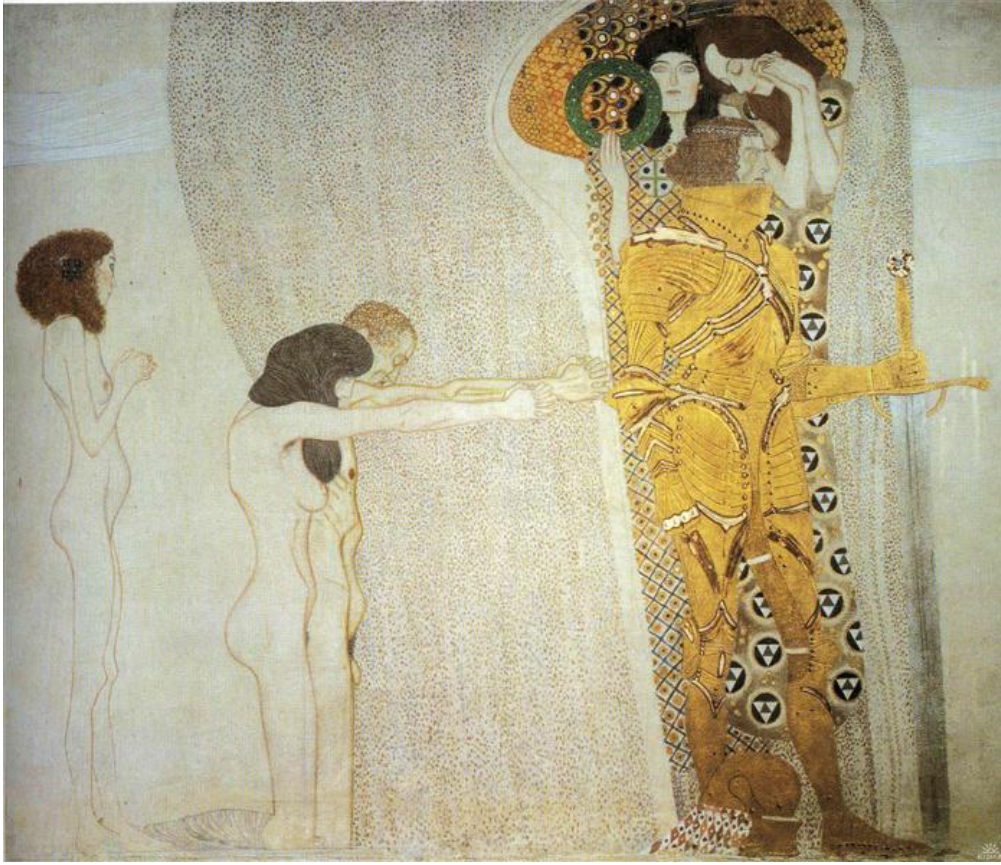
Klimt tarafından tasarlanan “Pallas Athena”, “(...) Secession binasının ana girişi için büyük bronz kapıları yapan kardeşi Georg tarafından yürütülen metal çerçevesiyle de dikkat çekicidir (Renshaw ve Fortenberry, 2015: 59)”. Sanatçının zanaata ve süsleme tekniklerine olan ilgisi, kendi sanatını etkilemiş ve 1900'lü yılların başlarında ortaya koyduğu çalışmalarında, altın ve gümüş, kakma ve yarı değerli taşlar gibi malzemelerin kullanımını gerçekleştirmiştir. Pallas Athena, Klimt'in ilk kez varak kullandığı yapıtı olmuş ve bu onun dekoratif süslemelere olan ilgisini göstermiştir (Başoğlu, 2011:73).

Klimt sembolizmin ve dekoratif detayların hakim olduğu kendine has tekniğini 1902 yılında Secession Sergi Sarayı duvarına yaptığı “Beethoven Friz”nde göstermiştir. Beethoven Frizi üç bölümden oluşmaktadır. Bu üç bölüm, ‘Mutluluğa Özlem’, ‘Düşman Güçler’ ve ‘Neşeye Övgü’ olarak adlandırılmıştır (Başoğlu, 2011: 101). Beethoven'in Dokuzuncu Senfoni'sinin referans olarak alındığı yapıt, Klimt'in en önemli çalışmalarından biri olmuştur. “Beethoven Frizi, epizodik bölümlerde, insanlığın mutluluğa olan özleminde sıkıntıya karşı yolculuğunu ve mücadelesini, ortak neşe içinde ifade edilen nihai muzaffer gerçekleştirme arzusuyla anlatır (Natter, 2012: 90)”.



Görsel 2. Gustav Klimt, “The Beethoven Frieze: The Hostile Powers. Far Wall” (Beethoven Frizi: Düşman Güçler. Uzak duvar), 1902, Belvedere, Viyana, Avusturya (<https://www.wikiart.org/en/gustav-klimt/the-beethoven-frieze-the-hostile-powers-far-wall-1902-1> Erişim tarihi: 30.09.2021)





Görsel 3. Gustav Klimt, “Beethoven Frizi: Mutluluk Özlemi” (ayrıntı), 1902, Belvedere, Viyana, Avusturya (<https://www.wikiart.org/en/gustav-klimt/the-beethoven-frieze-the-longing-for-happiness-left-wall> Erişim tarihi: 30.09.2021)

Bethoven Frizi'nin işlendiği sol duvarda duacılar, bir şövalye ve şövalyenin arkasında tutkuyu simgeleyen figürler yer almıştır. “Aslında burada sanatçı bireysel bir mücadeleyi betimlemiştir ve şövalye, ortak mutluluğu değil de, kendi kimliğini arar gibi görünmektedir (Başoğlu, 2011: 103)”.



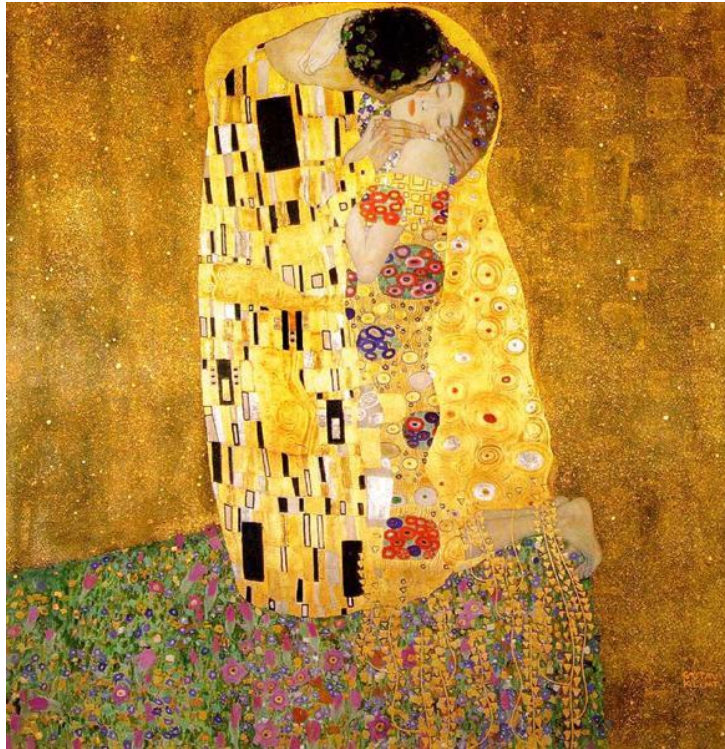
Görsel 4. Gustav Klimt, “Beethoven Frizi: Neşeye Övgü” (ayrıntı), 1902, (Başoğlu, 2011)





Görsel 5. Gustav Klimt, “Beethoven Frizi: Mutluluk Özlemi Şiirde Huzur Bulur”, 1902, Belvedere, Viyana, Avusturya (<https://www.wikiart.org/en/gustav-klimt/the-beethoven-frieze-the-longing-for-happiness-finds-repose-in-poetry-right-wall-1902-1> Erişim tarihi: 30.09.2021)

Frizin devamı olan “Neşeye Övgü”nün bu detayında frizin tamamının anlamının ifade edildiği kucaklaşmanın yer aldığı ‘Mutluluk Özlemi’, her türlü probleme karşı kucaklaşabilen figürlere dikkat çekmiştir. Karahmetoğlu’na göre: “Üçüncü duvar ise sağdaki uzun olandır ve üç panelden oluşur, “neşeye övgü ve kucaklaşmayı” anlatır. Melekler korusu neşelenir ve tüm dünyayı saran kucaklaşma ile resim son bulur (2014: 71)”.



Görsel 6. Gustav Klimt, “The Kiss”, 1907-8, 180x180 cm, tuval üzerine yağlıboya (Yüzgüller, 2019)

Kadın figürünü çok sayıda kullanan Klimt, “The Kiss” (Öpücük) eserinde de kadın figürüne yer vermiştir. Fakat burada kadın figüründe diğer çalışmalara göre bir değişkenlik söz konusudur. Bu değişkenlik kadın figürünün kendini bırakmış, boyun eğmiş durumda olmasıdır. Klimt’in başka yapıtlarında kadın imgesi istekli ve şehvetli bir ifadeye sahip olmuştur. Bu yapıtta kadınlık ve tutku ön plana çıkmıştır. Yapıtta yer alan erkek figürü bağımsızlığını simgelemiştir (Başoğlu, 2011: 77). Yapıtta yer alan dekoratif unsurlar ön plana çıkmış ve figürlerin üzerini kapatmıştır. Gelenekçilik ile Modernizm arasında bir köprü kurmuş olan Klimt, ‘The Kiss’

eserinde olduğu gibi birçok motif ve bezeme kullanmıştır. “Soyut ama çok zengin bir dekorun içinde yüzen duygulu ve erotik vücutlar Gustav Klimt’in resimlerine tarifi güç bir gerilim verir. Ressam dikkatini, mekanı doğru perspektifle betimlemekten çok, dekoratif bezemeye yoğunlaştırır (Krausse, 2005: 83).”

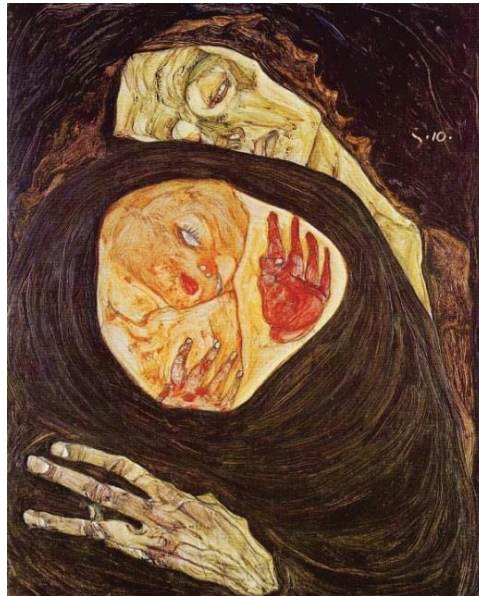


Görsel 7. Gustav Klimt, “Barones Bachofen- Echt'in Portresi”, 1916, Tuval üzerine yağlıboya (Başoğlu, 2011)

1916’da Serena Lederer’in kızının resmedildiği “Barones Bachofen- Ect'in Portresi”, Klimt’in renkli kadın portrelerinin bir örneği olmuştur. Uzakdoğu sanatından etkilenmiş ve ilham almış sanatçı, bu yapıtta da kullandığı motifler ile bunu gözler önüne sermiştir. “(...) Resimde tercih ettiği üçgen kompozisyon, figürün bakışlarında düğümlenmektedir. Kompozisyonu alt ve üst olmak üzere iki parçaya ayıran Klimt, düzlemsel çalışmasına rağmen resme güçlü bir derinlik katmıştır. Resimdeki doğu motifleri, sanatçının son dönem yapıtlarında sıklıkla karşılaşılabileceğinin habercisidir (Yüzgüller, 2019: 81)”.

### 3.2 Egon Schiele'nin Yapıtları

Schiele'nin 1910 yılında yaptığı “Dead Mother I” adlı yapıtı izleyeni ölümün soğukluğuna ve korkusuna tanıklık ettirmektedir.



Görsel 8. Egon Schiele, “Dead Mother I” (Ölü Anne I), 1910, 32,4x25,8 cm, Ahşap üzerine yağlıboya, Leopold Müzesi, Viyana (Yüzgüller, 2019)

Yapıtta annesi ve kendisini resmetmiş olan sanatçı Schiele, resimlerinde çoğunlukla küçük yaşlardan beri tanık olduğu ölümlerin kendinde bıraktığı izleri yansıtmaktadır. Doğum-ölüm temalarını işlemesinin nedeni budur. “(...) Schiele'nin eserlerinde temel konulardan biri de anneliktir. Doğum ve ölüm döngüsünde merkezde yer



aldığını düşündüğü anne figürü bu resimde yeni doğan bebeği kuşatan siyah kumaşla birlikte hem olumlu hem de olumsuz anlamlar yüklenmiştir (Yüzgüller, 2019: 19)”.



Görsel 9. Egon Schiele, “Münzeviler”, 1912, 181x181 cm, Tuval üzerine yağlıboya, Leopold Müzesi Viyana (Yüzgüller, 2019)

İki erkek figürün tasvir edildiği “Münzeviler” adlı yapıtta, öndeki figürün Schiele, arkadaki figürün ise Klimt olduğu söylenmiştir. Klimt’i ustası olarak gördüğü için kendisi ile birlikte resmedilmiş olması ihtimal iken arkadaki figürün Klimt değil, baba ya da İsa olduğunu düşünenler de olmuştur. Schiele, kendisini belirgin bir şekilde resmetmiştir. “Gözleri ve kaşları simsiyah bir şekilde izleyiciye dönüktür. Bakışlarındaki ifade dışavurumcu bir genç sanatçı özelliğinde gergin, endişeli bir o kadar hırsla dolu yansımıştır (Bozdemir, 2019: 83)”.



Görsel 10. Egon Schiele, “Kardinal ve Rahibe” (Okşamak), 1912, 69,8x80,1 cm, Tuval üzerine yağlıboya, Leopold Müzesi, Viyana” (Yüzgüller, 2019)

Dinsel bir temaya sahip olan “Kardinal ve Rahibe” adlı yapıtta kendini bir kardinal olarak tasvir etmiş olan Schiele, rahibe figüründe o dönemki sevgilisi ve modeli Wally’nin portresini kullanmıştır. Dinsel bir tema işlenirken aynı zamanda cinsel arzu da ön plana çıkmıştır. “Eserdeki bu dini temaya aykırı görüntü, aslında kilisenin de içinde bulunduğu ahlaki bozuklukta sıra dışı bir durum değildir. Daha önemlisi bu resimdeki tasvirler Schiele ve Wally’e yapılan ahlaksız çift, tanımının ve yaşadıkları çalkantıların bilinçli oluşan görüntü birliğidir (Bozdemir, 2019: 90)”.



Görsel 11. Egon Schiele, “Kutsal Aile”, 1913, 47x36,5 cm, Parşömen üzerine guaş ve kurşun kalem, Özel Koleksiyon (Yüzgüller, 2019)

“Kutsal Aile” Hristiyan simge biliminde yer alan bir tema olmuştur. Resimde iki tema birden işlenmiştir. Bu iki tema kutsal aile ve doğum-ölüm temalarıdır. Resimde betimlenen bebek figürü doğum-ölüm temasına yönelik iken aile betimlemesi de dini bir tema olan ailenin kutsallığını ifade etmiştir.



Görsel 12. Egon Schiele, “Two Girls Lying Entwined” (Dolaşmış İki Kız), Kağıt Üzerine Suluboya, 1915, Albertina Müzesi, Viyana, Avusturya (<https://www.wikiart.org/en/egon-schiele/two-girls-lying-entwined-1915> Erişim tarihi: 03.09.2021)



Yapıtlarında erotizm ve pornografik betimlere yer veren Schiele, bu yapıtında kadın cinselliğini betimlemiştir. Sanatçı tarafından eşcinselliğin onaylandığı o dönemde bu durum toplum tarafından onaylanmamıştır. “Kuklaya benzeyen bir figür içeren pornografik kurgusuyla resim, eril bakışın kadın bedenini ve kadın cinselliğini algılama biçimine dair etkileyici bir örnek sunmaktadır (Yüzgüller, 2019: 62).”



Görsel 13. Egon Schiele, “Kucaklaşma” (Aşkılar II), 1917, 100x170,2 cm, Tuval üzerine yağlıboya, Österreichische Galerie Belvedere, Viyana (Yüzgüller, 2019)

Sanatçının erotizmi pornografik bir şekilde ele alışını zamanla değişkenlik göstermiştir. Pornografik betimlemeler yerini sevgi ve aşka bırakmıştır. “The Embrace (Kucaklaşma)” isimli eseri sanatçının zaman içerisinde yaşadığı duygusal boyut ile değişime uğramıştır. Birbirine sarılan figürler bir aşkın sembolü olarak tasvir edilmiştir.



Görsel 14. Egon Schiele, “Aile” (Çömelmis Çift), 1918, Tuval üzerine yağlıboya, 152x162 cm, Avusturya Galerisi (Bozdemir, 2019)

Anneliğin temel alındığı konuların dışında aile kavramı da önemli olmuştur. Tam bitmemiş olan yapıt, Schiele'nin öldüğü yıl resmedilmeye başlanmıştır. Tam bir aileyi oluşturan baba, anne ve çocuk portrelerinde sanatçı, kendini, karısını ve yeğeninini portresini kullanmıştır. Küçük yaşta aile üyelerinin bazılarını kaybetmiş

olan Schiele, yaşamış olduğu olaylardan dolayı hüznü ve mutsuz olmuştur. Aile kavramını tam anlamıyla yaşayamadığı için söz konusu resimde de koyu tonlar hakim olmuştur.

#### 4. SONUÇ

İnsanlığın bir icadı olarak görebileceğimiz sanat bir iletişim aracı olarak geçmişten günümüze insanlar arasında bağ kurulmasını sağlayan önemli bir araç olmuştur. Hem toplumu beslemiş hem de toplumdaki beslenmiştir. Var olanı, ihtiyacı, düşünceyi, bilgiyi betimleyerek gelecek nesillere aktarmaktan yola çıkmış bir ifade biçimi olan sanatın temel taşları; özne (sanatçı), estetik nesne (sanat eseri) ve alımlayıcı özne (izleyici) dir. İlk zamanlarda sanat, insanlığa hizmet eden, insanın yaşayış biçiminin tasvir edildiği ve bilgi vermek amacı ile gerçekleştirilmiş bir etkinlik olsa da zaman içerisinde farklılaşmıştır. Tarihsel süreç içerisinde insan, bir birey olarak yaşadığı olaylardan, bulunduğu toplumdaki, geleneklerden etkilenmiştir. Dış etkenler doğrultusunda önce birey sonra toplum değişmiştir. Süreç içerisinde değişen dünya görüşü sanatın, yaşanmış sosyolojik olayları birebir yansıtan niteliğini kısmen kaybettirmiştir. Yansıtan niteliğinde bir sanat olmasından ziyade insanın ne hissettiğine ve ne düşündüğüne yoğunlaşmış olan sanat, bireyi ele almıştır. Birey kimi zaman toplum içinden sıradan biri olmuş, kimi zaman ise sanatçının kendisi olmuştur. Bir birey olarak sanatçı, toplumun içinden biri olarak, olaylara tanık olmuş, bizzat yaşamış veya izleyenin gözünden görerek anlamaya çalışmıştır. Sanatçı kendi düşünce ve duygularıyla sentezlediği olayları ve olguları bir yüzeye aktarırken kendi psikolojik durumu ve kendi yaşanmışlıklarının doğrultusunda ifade biçimini değiştirmiştir. 1870’li yıllarda Gerçekçiliğe karşı doğan bir akım olarak Sembolizm; 19. yüzyılın değişen ifade biçimlerini doğururken 1900’lü yılların yine doğanın temsiliyetine karşı olan, duyguların ve iç dünyanın ön plana çıkarıldığı akım; Expresyonizm ile sanat dünyası sarsıcı bir etki yaşamıştır. Bu iki akımın en önemli temsilcilerinden Sembolizm sanatçı Gustav Klimt ve Expresyonizm sanatçı Egon Schiele’nin eserlerindeki ortak nokta politik istikrarsızlık, ekonomik çöküntü, sevgi, korku, keder, ölüm, cinsel uyanış ve karşılıksız arzular olmuştur. Her iki sanatçının eserlerinde de duyguların ve iç dünyanın aktarıldığı yüzey, izleyici ile buluştuğunda, izleyici eserde kendini bulmaktan öte ve aktarılan konu hakkında fikir sahibi olmanın yanında birebir sanatçının dünyasına girmektedir. Sanatçının dünyasına tanıklık eden izleyici, sanat eseri sayesinde sanatçı ile bir bağ kurarak, sanatın temel taşlarının bir arada olmasına olanak sağlamaktadır.

#### KAYNAKÇA

Başoğlu, S. (2011). “Art Nouveau ve Gustav Klimt’in Sanatı”, Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Bozdemir, İ. (2019). “Avusturyalı İki Dışavurumcu Sanatçı Egon Schiele ve Oskar Kokoschka’nın Yapıtlarının Karşılaştırmalı İncelemesi”, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

*Egon Schiele: The Leopold Collection, Vienna.* (1997). Erişim tarihi: 25.09.2021, <https://www.moma.org/artists/5215>

Karaahmetoğlu, A. (2014). “Gustav Klimt’in Sanatı ve Günümüze Yansıması”, Yüksek Lisans Tezi, Işık Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Krause, A, C. (2005). Rönesanstan Günümüze Resim Sanatının Öyküsü, Literatür Yayıncılık, İstanbul.

Natter, G, T. (2012). Gustav Klimt, Taschen, Köln.

Renshaw, A. ve Fortenberry, D. (2015). 1898 Art in Vienna, Phaidon London.

Yüzgüller, S. (2019). Sanatın Büyük Ustaları 11- Klimt, Hayalperest Yayınevi, İstanbul.

Yüzgüller, S. (2019). Sanatın Büyük Ustaları 12- Egon Schiele, Hayalperest Yayınevi, İstanbul.

#### Görsel Kaynakça

Görsel 1. Gustav Klimt, “Pallas Athene” 1898, resim boyutu 75×75 cm, çerçeve boyutları 85,3×84,7×5 cm, Tuval üzerine yağlıboya (<https://sammlung.wienmuseum.at/en/object/102991-pallas-athene/> Erişim tarihi: 27.09.2021)

Görsel 2. Gustav Klimt, “The Beethoven Frieze: The Hostile Powers. Far Wall” (Beethoven Frizi: Düşman Güçler. Uzak duvar), 1902, Belvedere, Viyana, Avusturya (<https://www.wikiart.org/en/gustav-klimt/the-beethoven-frieze-the-hostile-powers-far-wall-1902-1> Erişim tarihi: 30.09.2021)



Görsel 3. Gustav Klimt, “Beethoven Frizi: Mutluluk Özlemi” (ayrıntı), 1902, Belvedere, Viyana, Avusturya (<https://www.wikiart.org/en/gustav-klimt/the-beethoven-frieze-the-longing-for-happiness-left-wall> Erişim tarihi: 30.09.2021)

Görsel 5. Gustav Klimt, “Beethoven Frizi: Mutluluk Özlemi Şiirde Huzur Bulur”, 1902, Belvedere, Viyana, Avusturya (<https://www.wikiart.org/en/gustav-klimt/the-beethoven-frieze-the-longing-for-happiness-finds-repose-in-poetry-right-wall-1902-1> Erişim tarihi: 30.09.2021)

Görsel 12. Egon Schiele, “Two Girls Lying Entwined” (Dolaşmış İki Kız), Kağıt Üzerine Suluboya, 1915, Albertina Müzesi, Viyana, Avusturya (<https://www.wikiart.org/en/egon-schiele/two-girls-lying-entwined-1915> Erişim tarihi: 03.09.2021)